

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

2 Quam graues & acerbi fuerint dolores paßionis Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

gitur ergo de generibus passionum, quia scilicet Christus in omni bono humano passus est, in omni exteriori parte corporis, in omnibus sensibus, ab omnibus personis, à coniunctis, ab alienis, Iudæis, à gentibus, & sic de reliquis. Solum est aduertendum nomine passionis, hic non comprehendit solum passionem physicam, quæ corpus realiter attingit, & alterat, & dolorem efficit, sed in vniuersum omnem actum, quo priuatur homo aliquo bono suo, vel aliquod malum patitur, siue sit per realem passionem, siue per extrinsecam tantum denominationem, vt accidit in infamia, vel per immutationem intentionalem sensuum, vt in contumeliis, vel per solam priuationem, vt in amicorum desertione, & similibus. Et hoc modo est facilis, & perspicua conclusio quæ satis ex Euangelistis constat.

Est vero prudenti lectori considerandum in his Christi passionibus nihil esse leuiter fingendum, quod vel ab Euangelistis narratum non sit, vel ex ijs, quæ ipsi narrant, adiuncta Patrum expositione probabiliter colligi non possit. Possunt quidem fideles pie meditari acerbiter eorum passionum, quæ narrantur, earumque circumstantias ex ijs, quæ humano modo contingunt, & ex affectu, & dispositione talium personarum coniectare: non tamen licet noua passionum signimenta confingere, quia hoc neque temeritate carere potest, neque euidenti periculo falsitatis. Cur autem voluerit Christus tot passionum genera perferre, optima est ratio, quam hoc loco Caiet. adhibet, scilicet vt omnes illas deificaret, & hominibus expetendas redderet, & vt doceret hominem omnia humana commoda contemnere, & nihil eorum malorum timere, quæ ab hominibus inferri possunt, sicut ipse dixerat. Nolite timere eos (timore scilicet mundano) qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Mat. 10. Quod vno verbo dixit Damasc. l. 3. de fide cap. 20. Omnia hæc assumpsit, vt sanctitatem omnibus afferret, & hic accommodari possunt rationes omnes, quæ de supplicio crucis in ar. 4. D. Tho. explicata sunt.

SECTIO II.

Quam graues, & acerbis fuerint dolores passionum Christi.

Quoniam humana passio eo maxime videtur habere rationem penæ, quo dolorem vel tristitiam infert, ideo ad intelligendam penam, quam Christus pro nobis sustinuit, acerbiter dolorum eius oportet explicare. Possumus autem id præstare, vel absolute, vel comparisone facta cum alijs doloribus. Et quidem priori modo, cum nobis non constet, quis fuerit gradus illius doloris, solum dicere possumus dolores passionum Christi fuisse maximos, ac vehementes, vt constat ex ipsa narratione Euangelicæ historiarum, quam in sequentibus disputationibus ex parte explicabimus, & sanctorum testimonia proferemus. Nunc sufficiant testimonia Davidis, & Isaïæ, qui elegantissime acerbiter passionum Christi describunt ille Psal. 21. Circumdederunt me viruli multi, & auri pingues obsederunt me, aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens, & rugiens. Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor meum tanquam cara liquefcent in medio ventris mei, & Psal. 68. Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inueni, Isaïas cap. 53. Non est species eius, neque decor, & vidimus eum, & non eras a spectu, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem.

Vt ergo hæc grauitas dolorum Christi aliquo modo à nobis explicetur, oportet comparatione uti. Potest autem hæc comparatio fieri, vel in specie doloris, quæ ex obiecto, & causis eius sumenda est: vel in intensione, quæ comparatio locum habet etiam inter dolores specie distinctos: sicut calor, & frigus possunt in intensione conferri, quauis specie differant: vel potest etiam fieri comparatio in duratione doloris: vel

denique in extensione, quæ solum habere potest locum in dolore sensibili, quatenus eius causa per plures, vel pauciores partes corporis extendi potest. Rursus comparari potest dolor Christi, vel cum dolore, quæ patitur anima, aut Angelus: ab igne inferni, vel purgatorii, vel cum dolore, quem patientur damnati cum corporibus suis post resurrectionem: vel denique cum omnibus doloribus, quos homines in hac vita passi sunt, aut etiam pati possunt. Denique animaduertendum est, nomine doloris non solum intelligi sensibilem dolorem, qui ex reali læsione corporis nascitur, sed etiam interiorem tristitiam, quæ nascitur ex apprehensione cuiuscunque mali præsentis, & odio illius, quæ tristitia seu dolor interdum esse potest de malo culpæ propriæ, vel alienæ, aut de malo poenæ. Vt igitur de his omnibus non nihil dicamus, ab ijs quæ clariora sunt initium sumamus.

Primo itaque certum est, dolorem de peccatis omnibus fuisse in Christo vehementiorem, & intensiorem, quam fuerit, vel secundum ordinariam potentiam esse possit in alio homine. Hoc affirmat D. Th. ar. 6. ad 4. Vbi solum facit comparationem cum dolore cuiuscunque hominis contriti. Et hoc sensu est euidentius ob rationes, quas breuissime D. Tho. attigit. Quia ex parte materialis obiecti Christi doluit de omnibus peccatis hominum simul sumptis, ac perfectissime consideratis: ex parte obiecti formalis nullus ita cognouit, ac perpendit offensionem Dei, ingrati tudinem, & malitiam omnem, quæ est in peccato: ex parte cognitionis, nullus tam clare, ac tantæ animi attentione omnia, quæ ad detestandum peccatum mouere possunt, considerauit: ex parte principij nullus tanta charitate Deum dilexit, aut Deum colere ac diuinum ius illæsum seruare studuit. Denique nullus tantam gratiam habuit, tantumque auxilium ad detestandum peccata, ergo sine vilo dubio vehementius de illis doluit, quam quiuis alius. Quæ ratio procedit de dolore peccati, vt est ad satisfaciendum Deo, vel ex charitate Dei: eadem tamen fieri, potest de dolore peccatorum, vt sunt mala ipsorum hominum, eisque æternam damnationem parant. Nam etiam Christus intensius diligebat homines, & distinctius, ac clarius hæc eorum mala, & damna perpedebat, quam vlla creatura. Quin potius addo huiusmodi dolorem de peccatis hominum, fuisse in Christo vehementiorem, & intensiorem, quàm sint omnes alij dolores de quibuscunque rebus, vel obiectis, qui in hominibus, vel Angelis sunt, vel secundum ordinariam potentiam esse possunt. Quod ira declaro, quia omnes alij dolores, aut sunt prauis aut honestis, naturales aut supernaturales. De supernaturalibus iam dictum est, & eadem est ratio de quolibet dolore honesto, quia cum hic dolor de peccatis omnibus oriretur in Christo ex perfectissima charitate, & gratia, excessit in intensione omnem actum virtutis cuiuscunque creature, quia nulla creatura tam intense operata est in aliquo genere virtutis, sicut Christus Dominus, quia gratia in Christo excedit in intensione omnem virtutem creature: Christus autem dolebat de peccatis hominum secundum totam intensiorem gratiæ suæ, & charitatis. Et eadē ratio concludit, si comparatio fiat cum quouis dolore prauo, & turpi. Quia omnis dolor huiusmodi, elicitur per solas vires naturæ humanæ, vel Angelicæ: nulla autē est naturalis potentia, quæ in suo gradu possit tam intensum actum efficere, sicut potest gratia Christi in suo ordine: excessit ergo hic dolor Christi in intensione, omnes dolores hominum, vel demonum, cuiuscunque rationis sint.

Secundo, si loquamur de interiori tristitia, quæ provenire potest ex malo poenæ proprio, certum est naturalem tristitiam, quam Christus habuit de malis, quæ passus est, non fuisse tam vehementem ex parte obiecti, seu secundum speciem suam, sicut est tristitia, quæ damnati habent de suo statu, ac perditione. Hoc etiam docet D. Tho. artic. 6. ad 3. Et ratio est

D. Thom.

Dolor Christi de peccatis omnibus quantum.

Tristitia, quam Christus habuit de malis, quæ patiebatur, sine cuius tristitia damnatorum comparanda. D. Thom.

manifesta, quia illa tristitia oritur ex malo poenae altioris ordinis, & rationis, nimirum ex poena damni, & amissione aeternae beatitudinis (de hac enim potissimum agimus, & habet coniunctam desperationem salutis, sicut gaudium beatorum cum certa, & inamissibili possessione coniunctum est: tristitia vero Christi de proprio malo poenae solum fuit de malo temporali & humano, ergo sunt hae tristitiae diuersarum rationum, & illa est specie sua multo acerbior, sicut malum ipsum quo nititur, est longe maius, nam actus proportionatus est obiecto suo, & effectus causae. An vero idem dicendum sit, si haec tristitia in gradu intensiois comparetur, non ita constat. Quia sicut in naturalibus qualitatibus, potest qualitas in sua specie minus perfecta, minusque actiua, in intensioe habere tot gradus, quot habet qualitas perfectior, ut patet in frigore, & calore, ita in actibus voluntatis, & appetitus potest idem reperiri, ut in amore patet, vel gaudio. Nam licet amor Dei, & gaudium de bonis eius, sit excellentius secundum speciem, quam amor vel gaudium boni creati: potest nihilominus interdum hoc esse intensius illo: sic igitur, quamuis haec tristitia Christi secundum speciem sit inferioris rationis, quam tristitia damnatorum, fieri potuit, ut intensius esset maior. Quae ratio sane concludit hoc non repugnare, sed ita accidere potuisse. An vero ita de facto fuerit, non potest constare, & verisimilius est non fuisse tam intensam, quia haec tristitia solum eliciebatur ab appetitu, vel voluntate Christi iuxta naturales vires, & efficaciam earum, erat enim tristitia mere naturalis, ergo ad summum habuit maximam intensioem, quam anima Christi per naturales facultates, & vires earum potest efficere circa tale obiectum: sed verisimile est damnatos, v. g. Demones, etiam tristari de suo damno aeternae damnationis totis viribus, ac toto conatu, quem naturaliter possunt adhibere, ergo elicient tristitiam intensiorem, nam eorum voluntas natura sua efficacior est, & obiectum ipsum vehementius excitat ad talem conatum. Quod si sit sermo de voluntatibus hominum damnatorum, quamuis illae in naturali efficacia non superent naturales vires voluntatis Christi: tamen ut minimum elicient actum tristitiae intensum, quantum per vires naturae possunt, quia hoc naturale est supposita apprehensione tanti mali, & ultra hoc vnusquisque cogitur diuina virtute, ut eo vehementiorem tristitiam sentiat, quo maiori poena dignus est. Itaque haec Christi tristitia, cum tristitia damnatorum, nec in specie, nec in gradu comparabilis est.

Obiectio.
Isai. 53.

Responsio.

Dicitur haeretici, Ergo non sumpsit Christus poenam pro qua satisfactorius erat, nec aequalem illi; consequens est falsum: tum quia est contra illud Isai. 53. *Disciplina pacis nostra super eum*. Tum etiam, quia inde fit Christum non soluisse condignam poenam. Sed haec nullius momenti sunt: concedo enim Christum non assumpsisse formaliter, & in se poenam illam, pro qua satisfecit, alioquin assumpturus esset poenam damni & poenam ignis aeternae: assumpsit ergo poenas huius vitae, per quas pro peccatis alterius vitae satisfaceret. Huius autem satisfactionis dignitas non ex identitate poenae, sed ex proportionem, neque ex sola qualitate, & quantitate poenae, sed maxime ex dignitate personae, & perfectione charitatis pensanda est, ut latius diximus in superioribus.

D. Thom.
Tristitia
Christi
quanta:

Tertio, si conferamus hanc Christi tristitiam cum omni alia humana tristitia, quae de humanis, ac temporalibus malis concepta est, verissimum est (quod D. Th. ait) Christi tristitiam fuisse summam in intensioe, & acerbitate. Quod recte probat D. Tho. discurrendo per omnes causas quae huiusmodi tristitia generare, vel augere possunt. Nam obiectum huius tristitiae secundum se maximum erat primum mors, quod inerat omnia humana mala censetur maximum, & in Christo augebatur ex dignitate vitae eius, quae diuina erat propter vnionem. Secundo, modus mortis

ignominiosissimus, & acerbissimus, & cum aliis grauissimis doloribus coniunctus, ex flagellis, spinis, & alijs similibus passionibus ortis. Tertio, accedit perfecta, & intensissima apprehensio horum omnium, quae maxime solet tristitiam excitare. Quarto, voluntas & appetitus Christi permixtus est naturae suae, ut circa tale obiectum sic dispositus, quantum naturae propensione, & efficacia posset, contristaretur, & diuinitus factum est, ut vnus actus alium non impediret, nec gaudium vnus partis in aliam redundaret, nec denique aliquod aliud solatium adhiberetur, quod tristitiam illam posset minuire, vel leuare. Nam humanum nullum habuit, quia ab amicis derelictus est, & ab vno venditus, ab alio negatus. Vnde de Christo dictum est. Isai. 63. *Torcular calcavi solus*, & Psal. 68. *Consolantem me quaesui, & non inueni*. Diuina vero consolatio omnino priuatus est modo iam explicato. Porro quamquam necessarium non sit, Christum toto tempore vitae hoc genus tristitiae assumpsisse, tamen quod aliquo tempore saltem in passione illam assumpsit, omnes Theologi dicunt in 3. d. 15. cum D. Th. hic, eiusque tristitiae sufficientia signa sunt sudor sanguineus, & illa verba Christi, *Tristis est anima mea usque ad mortem*, quae ita multi interpretantur, *Tanta afflictor tristitia, quae posset mortem asserere, nisi ego mea virtute illam impedirem*. Augu. vero Psal. 86. ita exponit, *Tanta est tristitia anima mea, ut parum absim a morte*. Illa autem tristitia, quae tunc maxima videbatur, in progressu passionis aucta est, quando ipse dolor sensibilis, & mali per se interiori representationi adiungebatur: actandem in cruce videtur ad supremum gradum peruenisse, ut declarant illa Christi verba *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me?* de quibus postea redibit sermo. Ergo omnibus perspectis talem interdum habuit Christus tristitiam humanam ac naturalem, qualem nullus hominum habuit nec habebit. Fuit autem conueniens Christum tantam tristitiam assumere, propter congruentiam saepe allatas, scilicet propter maiorem excellentiam suae satisfactionis, etiam ex parte poenae assumptae, & propter exemplum nostrum, ac praeterea, ut euidentius veritatem naturae assumptae demonstraret.

Sed obijci potest, quia in Christo multa erant, quae possent tristitiam eius lenire. Primo ipsa virtutis operatio, atque animi fortitudo, & constantia, quae per se plurimum valet ad consolandum hominem, etiam si inter maximos labores, & res tristes versetur. Secundo charitas Dei, & proximi, quae magnum gaudium secum affert. Tertio, spes fructus, videbat enim per eas passionem, hominem aeternam salutem esse comparandam. Quarto, etiam humana consolatio non omnino caruit. Nam licet exterior nullus amicorum permitteretur ad illum accedere, & eum alloqui: tamen multi, praesertim B. Virgo, & Apostoli fidem ad illum seruauerunt, & de eius passionibus anxierant, ac solliciti, quod ipsum non latebat, ex quo nonnullum solatium humanum capere poterat. Imo nec Angelica consolatio caruit, ut in horto declaratum est. Vnde nonnulla sumi potest coniectura, non omnino caruisse diuina, sicut multi sancti martyres inter ingentia tormenta exultabant consolatione diuina: ergo non videtur tristitia Christi fuisse tam acerbam, tamque omni consolatione destitutam. Respondetur, quamquam fieri potuerit, ut Christus interdum aliqua considerauerit, quae tristitiam posset remittere, & consolationem asserere, non tamen oportuit, ut haec semper haberet animo praesentia, ut ab eis aliquam consolationem caperet. Sed interdum ut summam tristitiam locum daret, ab ijs omnibus, quae consolationem asserere poterat, animum auertebat: (loquor extra visionem beatam, quae ita superiorem partem perficiebat, ut in inferiorem nullo modo redundaret.) Interdum vero, ne tristitia conficeretur, ac naturales vires ad patiendum amitteret, poterat tristitia-

Isai. 63.
Psal. 68.

Obiectio.

Respon.
Christus in
passione sua
omni solatio
destituitur.

tristitia remittere & ea considerare, quæ & consolari & confortare hominē possent. Et hoc solum probat omnia adducta: nihil tamen faciunt contra sententiam à nobis positā, quia nō asserimus semper Christum habuisse illā summam tristitiam, sed aliquādo. Addo tamen aliud esse mente contemplari ea, quæ possunt hominē excitare, & confortare ad agendum fortiter, cōstanterq; sustinēdas passiones, & iniurias: aliud vero hæc considerare, ut tristitiā remittat. Possunt enim hæc duo cōiungi, magna, scilicet animi constantia, & fortitudo cū eximia tristitia, & ita in Christo Domino fieri potuit, ut ea consideratio, quæ animū confortabat, tristitiā non leniret. Vnde in horto dicitur apparuisse Angelus *confortans eum*: non vero gaudiū aliq; vel delectationē afferens. Itaq; hoc sensu non est dubiū quin interdū in portione inferiori caruit omni diuina consolatione, q̄ tristitiam mitigare posset, quin in hoc voluit suos martyres superare, & maiore animi fortitudinē, ac potentiā ostendere, & sua tristitia eorum cōsolationem promereri.

Luc. 22.

Dolor Christi sensibilis quantum.

Quarto superest conferamus sensibilem Christi dolorē cum reliquis, est enim in eo alia difficultatis ratio, quam in tristitia: Et ut omittamus, quæ clara sunt, cōstat in duratione non fuisse Christi dolorem maiore reliquis, cum breui tempore durauerit. Deinde etiam est manifestum in extensione, quæ est ex parte subiecti, non excessisse, neq; superasse dolores omnium martyrum. Quia aliqui martyres ita fuere minutatim in frusta dilecti, ut in omnibus partibus corporis externis & internis dolorem vehementem fenserint. Alij sunt ferreis vnguib; laniati: alij lentis vel facibus, vel igne combusti per totum: at vero de Christo Domino non constat, quod in omnibus partib; corporis etiam externis læsionem acceperit, quæ proprium dolorem causare potuerit, ut v.g. in brachio, in crure, & in alijs fortasse partib; De interioribus autem multo certius est nō accepisse Christum propriam læsionem doloris effectricē. Quia nec flagella, nec clauis, aut alia instrumēta doloris omnes partes penetrarunt. Verum est tamē quasi per quandam redundantiā, dolorem illum fuisse per totum corpus, & omnes partes præsertim solidas, & sentientes diffusum. Tū quia læsis quibuscūq; partibus, nerui contrahebantur, & aliarum partium virtus debilitabatur. Tum etiā, quia ex nimio labore, & fatigatione absq; vlla requie, quam haberet præsertim in cruce, necessarium fuit, ut omnes partes dolore afficerentur: & hoc sensu in extensione ex parte subiecti nullus dolor humanus videtur potuisse dolorē Christi superare, quamuis alij fortasse fuerint in hoc æquales. Quia cum corpus humanum sit finitum, facile potest dolor totum illud occupare. Quod si ita contingat, nō poterit esse in hoc excessus, sed æqualitas; in hoc autem dicimus excessisse interdum aliquos martyres, quod ferro, aut igne directe in pluribus partib; corporis externis, & internis tormenta passi sunt. Et hinc vltius sequitur accidere potuisse, ut multi martyres in vna, vel altera parte corporis maiorem, ac intētiorem dolorē perpessi sint, quā Christus in alia, ut v.g. in oculis, lingua, & similib; partibus, in quib; alij vehementer cruciati sunt: Christus autē aut minime, aut certe leuius. Comparatio ergo fieri debet inter summum dolorem sensibilem, quē Christus habuit in ea parte corporis, in qua maximū dolorem sensit, & alium quemcūque dolorem maximum. Ex quo intelligitur ad explicandā hanc acerbitatem doloris Christi non referre multitudinem dolorum seu læsionum, nempe quod in manibus, & pedib; clauis fuerit confixus, in capite spinis coronatus; & toto corpore flagellatus, nam hæc augent dolorem extensiuē, non intensiuē. In quo est notanda differentia inter dolorem & tristitiam. Nam tristitia oritur ex apprehensione interiori: potest autem intellectus, vel imaginatio simul, ac per modum vnus apprehendere multa, quæ tristi-

Dolores Martyrum in comparatione dolorum Christi quales & quantum.

tiam vehementiorem, ac intensiorem efficiant: at vero dolor sensibilis causatur ex reali læsione, & id eo quod hæc in diuersis partibus multiplicetur, non augeat dolorem intensiuē, sed extensiuē, nisi fortasse læsio vnus redūderet in alteram, ut supra dicebamus.

Sic igitur intellecta, & explicata hac comparatione sententia D. Tho. est, dolorem Christi fuisse maximum intensiuē, non quidem omnium dolorum, qui esse possunt de potētia absoluta, (nam in eodem Christo potuisset esse maior dolor, si vehentior causa, aut læsio adhiberetur) sed eorum, quos homines passi sunt. Cuius assertionis duplex ratio ex D. Tho. colligitur. Prima est, quia magnitudo doloris oritur, & ex magnitudine læsionis, quæ est causa doloris, & ex dispositione patientis, quæ esse potest magis perceptiua doloris, tum ex optima complexionē corporis, in qua sensus tactus maxime viger: tum ex efficacia animæ, & interiori apprehensione, ex qua vis doloris maxime pendet. At vero in Christo Domino, & læsio corporis fuit magna, præsertim quando clauis affixus, ijsq; toto corporis pondere duntaxat innixus, capite spinis coronatus, totoq; corpore cruciatus, in cruce pependit. Complexio etiam corporis eius fuit perfectissima, & vis animæ ad apprehendendum, & attendendum efficacissima, ergo & dolor eius fuit maximus. Secunda ratio, quæ ex D. Thom. colligitur, est, quia Christus voluntariē assumpsit hanc doloris magnitudinem, ut pro nobis exactius satisficeret. Hæc vero secunda ratio ita intelligenda est, ut non putetur Christus suo arbitrio intendisse illum dolorem vltra eum gradum, quem tales causæ in tali corpore sic disposito naturaliter efficere poterant. Quia (ut concedamus hoc miraculum fuisse possibile) non est necessarium, neq; vlla autoritate, vel ratione fundatum, sed ex hac ratione solum concludendum est, Christum Dominum nullo modo impediuisset causas huius doloris, neque auertisset interiorem mentis seu imaginationis apprehensionem: sed potius efficacissime ea omnia considerasse, quæ augere dolorem possent. Itaque tota vis rationis in priori consistit, & posterior solum est addita, vel ad explicandam congruentiam, ob quam Christus tam acerbum dolorem assumpsit, vel ad excludendam tacitam obiectionem, causas scilicet doloris fuisse grauissimas: Christum autem voluntate sua potuisse illas impedire: nec enim ita fecit, sed vnique causæ, & facultati permisit operari, quæ illius sunt propria, ut Damasc. dixit lib. 3. cap. 15. & 20.

Dolor Christi intensius omnium maximus.

Damasc. Obiectio.

Sed adhuc superest difficultas circa assertionem D. Tho. & priorem eius rationem. Quanquam enim recte concludat in eodem genere doloris, vel suppositis causis æqualibus, seu eiusdē rationis, non tamen in vniuersum probat de omnibus doloribus sensibilibus. Nam in ijs potest esse non solum diuersitas maioris, & minoris intensiōis intra eandem speciem: sed interuenire etiam potest differentia specifica pro diuersitate læsionum, seu causarum. Non enim videtur esse eiusdem rationis dolor, qui provenit ex combustionē ignis, & qui ex diuisione continui, aut qui ex nimio calore, vel ex nimio frigore nascitur. Habent enim obiecta valde diuersa, vnde etiam in ipso effectu sensibili modo valde diuerso percipiuntur, ut in fame, & siti perspicere licet: sunt enim hæc passiones quedā doloris. Et è contrario ex delectationibus sensibilib; confirmari potest, neq; enim omnes sunt eiusdem rationis, igitur nec dolores. Hoc ergo supposito, fieri potest, ut alius dolor sensibilis specie sua sit grauior, quā is, qui oritur ex confixione manuum, aut pedū, aut ex alijs læsionibus, q̄ in Christi corpore factæ sunt. Vnde enim cōstat eā læsionē natā esse efficere summū dolorē, quoad essentiā, & speciē doloris sensibilis? Quod si ex alia causa v.g. igne aut simili potest oriri grauior dolor in specie, ergo, cū aliæ causæ doloris alterius rationis applicatæ fuerint alijs hominib; fieri potest, ut ex eo capite eorum dolor

dolor fuerit maior, saltem quoad grauitatem essentialem, quamquam ex dispositione patientis fuerit minor aptitudo ad dolendum. Quin potius hæc ratio procedere potest, etiam si supponantur dolores esse eiusdem rationis, & differre solum in intensione. Nam potest esse tantus in læsione, causaue doloris, ut excessum ex dispositione sentientis exuperet. videntur autem læsiones, seu vulnera aliquorum Martyrum plurimum excessisse læsionem factam in corpore Christi. ergo.

Respons.

Hæc obiectio apud me conuincit, non posse in hac re esse certitudinem, sed rem esse dubiam, & ancipitem, & potuisse quidem vno, vel altero modo accidere. Neque ad perfectionem nostræ redemptionis, & passionis Christi multum refert exacta hæc in intensione, & doloris acerbitate comparatio: satis enim est, quod assumpsit grauissimos dolores, quantum expediebat, decebatque maxime: nihilominus tamen recedendum non est à sententia D. Th. quam etiam Theologi in 3. dist. 15. magis probant, & communi sensu piorum fidelium videtur recepta, & ad illam accommodari solent verba illa Thren. 1. *Attendite si est dolor, sicut dolor meus.* Magis enim exaggerat charitatem Christi erga nos: atque illius prouidentia potuerunt facile omnes causas ita disponi, præparari, aut permitti, ut maximū ipsi dolorem incuterent. Deinde ex parte subiecti constat fuisse in Christo sufficientem causam maioris doloris: ex parte vero læsionis valde granem, & efficacem: ita, ut de nulla alia cōster esse maiore intensiue in determinata parte subiecti, ergo omnibus consideratis sciendum est, dolorem Christi fuisse maximum inter omnes dolores, quos mortales homines in hac vita passi sunt, vel aliquando patientur.

Ex quibus colligo primum, non solum in determinata corporis parte v. g. manibus, pedibus, & capite sensisse Christum dolorem maximum, sed etiā in toto corpore: ita quod considerando dolorem illum, quem Christus in cruce patiebatur, tanquam vnā passionem per totum corpus diffusam, nullus hominum vnquam habuerit totum corpus suū simul tanto dolore affectum. Quia licet ille dolor Christi nō fuerit æqualis in omnibus partibus eius, & in aliqua habere potuerit remissioem dolorem, quam aliquis Martyr in alia: tamē considerando totā integram corporis affectionē, in nullo fuit vnquam similis dispositio, & acerbitas doloris, ut ratio facta proportionaliter applicata sufficere ostendit.

Dolor Christi pœna, & dolore damnatorum minor.

Secundo colligitur quid dicendum sit, si hic dolor comparetur cum dolore gehennæ, qui dicitur pœna sensus. Ille enim sine vlla dubitatione est longe alterius rationis, & prout fit in solis spiritibus habet etiam perceptionem, seu sensum alterius ordinis, & ideo non est dubium quin ratione sua sit acerbior. Quod autem sit etiam intensior in gradibus, non ita constat: est tamen verisimilius propter rationem supra factam de tristitia, quæ hic facile applicari potest. Nam & causa doloris, quæ est ignis, ut instrumentum diuinæ iustitiæ, & dispositio patientis, cum sit pure spiritualis, ac propterea magis efficax, etiam ad maiorem intensiōem conferre potest: An vero idem dicendum sit de animabus purgatorij, res magis dubia est, quia illæ mitius puniuntur. Vnde aliqui credunt non solum in Christo: sed etiam in alijs hominibus reperiri posse interdum maiorem dolorem, quam in animabus purgatorij. Sed quoad genus pœnæ & doloris mihi non esse dubium, quin dolor purgatorij sit maior, quia est eiusdem ordinis cum pœna sensus inferni. Quod vero attinet ad intensiōem, probabile est, posse aliquam pœnam purgatorij esse minus intensam, quia potest esse propter causam leuiorem. De qua re latius in materia de purgatorio. Denique quid dicendum est, si comparatio fiat cum dolore sensibili, quem patiuntur corpora damnatorum post resurrectionem? Res etiam est incerta, quia ille

dolor damnatorum videtur esse futurus sensibilis, eiusdem rationis cum dolore qui percipitur ex combustionem ignis. Nihilominus probabilius est etiam illum dolorem futurum esse maiorem, & ignem non solum naturali virtute: sed etiam ut instrumentum Dei ad illum esse cooperaturum: sed de hoc alias.

DISPUTATIO XXIV.

In tres Sectiones distributa.

De iis quæ Christus Dominus vsque ad comprehensionem passus est.

Explicata generatim acerbitate passionis Christi, ut ea quæ nonnullam difficultatem habent in ijs, quæ de rebus in ea gestis narrantur, & theologiam expositionem requirunt, in particulari pertractemus, totam illam historiam in tres præcipuas partes diuidemus: primam vsque ad Christi comprehensionem: secundam vsque ad crucis gestationem: tertiam vsque ad mortem. In hac igitur disputatione, quæ primam partem continet, tria potissimum mysteria declaranda occurrunt, scilicet venditio Christi, Iudæque crimen, sudor sanguinis, quem orans in horto passus est, ac denique quomodo à Iudæis fuerit comprehensus. In quibus mysterijs exponendis non solum dicemus, quid Christus passus fuerit (quod videtur nostri instituti propriū) sed etiam, si oportuerit, ut res tota magis illustretur interdum declarabimus, quid Christus fecerit, loquutusve sit.

SECTIO I.

Quam ob causam, & quo pretio Iudas Christum vendiderit.

Primo supponendum est ex historia Evangelica, Iudam Christum vendidisse, ut constat ex verbis illis Matth. 26. *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad Principes Sacerdotum, & ait, Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Ex quo loco coniectare possumus Iudam pepigisse cum Iudæis de Christo tradendo pridie ante noctem cœnæ. Vtenim ex eo loco constat, biduo ante Pascha Principes, & Pharisei concilium coegerunt, ut de Christo capiendo, & interficiendo deliberarent. Narrat autem statim Matth. Iudam, cū aggre tulisset factum illud de muliere, quæ in Bethania effudit vnguentum super caput Iesu, abiisse ad Principes sacerdotum. Hinc ergo intelligi potest iuisse ad conciliū, in quo erant congregati, atque ita illo eodem die de tradendo Christo pepigisse.

Dices, Ergo die Martis vendidit illum, quia ille erat dies biduus ante Pascha, quod die Iouis ad vespeream incipiebat, non ergo factū est hoc pridie ante cœnam. Respondetur, si solum consideremus literā Evangelij, potuisse hoc modo exponi, tamē adiuncta Ecclesiastica consuetudo, & traditio declarat illud biduum dictum esse respectu diei festi, qui die Veneris celebrabatur, atque adeo factum Iudæ contigisse die Mercurij, & in eodem fuisse coactum conciliū Iudæorum aduersus Iesum. Nam propter hanc causam dies Mercurij inter dies, qui spectant ad passionem Domini, numeratur: quia in eo cepit pati Christus, cum in eo venditus sit, & ideo etiam apud cōplures fuit antiqua consuetudo ieiunandi feria quarta in honorē passionis Dñi, ut constat ex Aug. epi. 86. Sed rursus dices, Matthæus narrat Iudam vendidisse Christum statim post cœnam factam in Bethania: constat autem ex Ioan. ca. 12. cœnam illam factā esse sexto ante pascha die, ergo venditio Iudæ ante cœnam facta est.

Non defuerunt qui dicerent, cœnam illam, & vñtionem, de qua loquitur Ioannes, esse diuersam ab ea, de qua loquitur Matthæus: & ita posse diuerso tempore celebrari, alteram sexto die ante Pascha, altera m

Obiectio.

Responsio.

Quoniam die Iudas Christum vendidit.

August. Obiectio. Ioan. 12.